

Алекс Пен Шуай

Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського

«Харківський авіаційний інститут»

Науковий керівник – Гирич З. І., професор

ПРОБЛЕМИ ВІДБОРУ СПЕЦІАЛЬНОЇ ЛЕКСИКИ

Питання відбору та застосування термінів вивчали в основному вчені та фахівці, але наступна комп'ютеризація різних галузей людської діяльності змушує все більшу кількість людей стикатися з проблемами спеціальної лексики.

Проблеми термінознавства розробляли українські та зарубіжні вчені (Т. Кияк, Л. Козловська, С. Левицька, П. Мельник, В. Пішак, О. Плаксивий, Л. Симоненко та ін.).

Метою роботи є розгляд проблем відбору спеціальної лексики.

Питання типології спеціальної лексики, встановлення статусу та властивостей окремих видів спеціальної лексики належать до проблематики термінознавства. Вирішення цих питань відображається і в термінографії. На думку вчених, відокремлення термінів від загальноживаних слів у термінографії ґрунтується на таких ознаках терміна, як номінація спеціального поняття та дефінованість.

Такі одиниці спеціальної лексики, як терміноїди, предтерміни та квазітерміни певної галузі повинні включатися до термінологічних словників поряд з термінами. У науковій літературі пропонуються принципи, якими необхідно керуватися щодо предтермінів: слід уникати таких зворотів, які містять відносини предикативності чи модальності; уникати виразів, що містять прислівникові та дієприслівникові звороти; уникати поєднань, що містять сурядні відношення, виражені сполучниками.

Практика розробки та ведення інформаційних словників, заснована на обліку статистики зустрічаємості термінів у спеціальних текстах, показала, що 98–99 % термінологічної лексики складають терміни, лексична довжина яких не перевищує чотирьох слів. Семикомпонентні термінологічні словосполучення є межею лексичної протяжності термінів.

Учені вважають, що терміноелементи, виражені прикметниками, можна включати в термінологічні словники в тих випадках, коли відповідне поняття не може бути іменником.

Питання щодо критеріїв включення у словник виділеної спеціальної лексики розглядається в багатьох роботах. В якості таких критеріїв виділяються важливість (або семантична цінність) терміну, уживаність (частотність), тематична приналежність, системність, терміноутворювальна здатність, повнота охоплення лексики описуваної термінології, синхронність (тимчасовий фактор), нормативність та сполучуваність.

Велике значення у відборі термінів має тимчасовий фактор. Швидке старіння особливо властиво галузевим словникам. У зв'язку з цим слід аналізувати словниковий склад, оцінюючи тимчасовий статус кожного терміна. Це особливо важливо, коли в якості джерела лексики

використовуються словники, що раніше вийшли. При цьому до словника можуть потрапити слова, що вийшли із застосування фахівцями.

Такі критерії, як терміноутворювальна здатність і сполучуваність, важливі при складанні навчальних термінологічних словників. Аналіз досліджень свідчить про те, що останнім часом значення термінологічної сполучності зросло у зв'язку з перспективами використання типових поєднань для машинної ідентифікації термінів та зняття полісемії та омонімії в автоматизованих системах перероблення тексту.

При збиранні термінів здійснюється їх лексикографічне оброблення (приведення в стандартну форму). Для того, щоб відрізнити співпадаючі за формою найменування процесів і предметів, рекомендується наводити одиночні терміни-іменники в називному відмінку множини (виняток становлять іменники, що не мають множини, а також назви процесів).

Прикметники краще давати в поєднанні з іменниками (*залізобетонні конструкції*).

Терміни-словосполучення записуються в прямому порядку слідування слів, що їх складають (*функціональні методи лікування*).

Довгі поєднання, що складаються з набору коротших словосполучень, рекомендується розбивати на складові елементи (*гаряче водопостачання*).

Таким чином, відбір спеціальної лексики ґрунтується на принципах, критеріях, враховує тимчасовий статус кожного терміна. Під час збирання термінів здійснюється їхня лексикографічна обробка.